

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De klachtplicht bij koop

Een pleidooi voor inperking van het toepassingsbereik in het licht van het pacta sunt servanda-beginsel

Tamboer, S.

Publication date

2021

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tamboer, S. (2021). *De klachtplicht bij koop: Een pleidooi voor inperking van het toepassingsbereik in het licht van het pacta sunt servanda-beginsel*. [Universiteit van Amsterdam].

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

HOOFDSTUK 1

Inleiding

1.1 Introductie

Met de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek in 1992 (hierna: BW) is, tegelijk met een algemenere regel in boek 6 BW, in het Nederlandse kooprecht een expliciete regeling met betrekking tot de zogenaamde klachtplicht voor de koper opgenomen. Art. 7:23 lid 1 BW behelst voor alle kopers de verplichting om de verkoper binnen bekwame tijd op de hoogte te stellen van enig (vermoeden van een) gebrek in de afgeleverde zaak. Mocht een koper onverhoopt niet aan deze klachtverplichting voldoen, dan kan hij geen beroep meer doen op het feit dat hetgeen is afgeleverd niet aan de overeenkomst beantwoordt, met andere woorden: de koper wordt geconfronteerd met een algeheel verlies van rechten op grond van een gebrekkige prestatie aan de zijde van de verkoper. De ratio van deze bepaling ziet volgens de wetgever op het beschermen van de verkoper tegen late en daardoor moeilijk te betwisten klachten.¹ De verkoper moet er, volgens de wetgever, vanuit kunnen gaan dat de koper met bekwame spoed onderzoekt of de afgeleverde zaak aan de overeenkomst beantwoordt en dat hij, indien dit niet het geval blijkt te zijn, zulks, eveneens met spoed, aan de verkoper mededeelt.²

Vóór de invoering in 1992 van art. 7:23 lid 1 in het huidige BW kende noch het algemene verbintenissenrecht, noch het Nederlandse kooprecht een algemeen wettelijke regeling inzake de klachtplicht van de koper.³ Voor verborgen gebreken bij de specieskoop – welke vorm van koop door de opkomst van het moderne handelsverkeer voor een groot deel aan betekenis

¹ TM, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 146; MvA II, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 152. Zie voor art. 6:89 BW: MvA II, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 316- 317. Art. 7:23 BW betreft een *lex specialis* voor de koop ten aanzien van de algemene regeling met betrekking tot de klachtplicht van de schuldeiser in geval van gebrekkige prestaties zoals die is opgenomen in art. 6:89 BW.

² MvA II, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 316- 317.

³ De rechtspraak kende die, voor wat betreft de genuskoop, daarentegen wel (zie *Asser/Hijma 7-I 2019/798*), zie verder uitgebreid H 6 par. 6.4.2.

heeft ingeboet⁴ – kende het oud BW weliswaar een regeling omtrent het zogenaamde ‘klachtrecht’ van de koper⁵; voor de genuskoop ontbrak een wettelijke regeling. Voor de koop van genuszaken is onder het oud BW de onderzoeks- en klachtplicht van de koper ontwikkeld in de rechtspraak, die met name zag op de handelskoop.⁶ Het toepassingsgebied van deze ongeschreven regel is in de jaren steeds verder uitgebreid: lag de oorsprong van de regel nog in de handelskoop,⁷ onder het oud BW is deze regel vervolgens uitgebreid naar alle genuskoop⁸. De invoering van de regel in 1992 in het huidige BW verruimde het toepassingsgebied ten slotte naar alle soorten koop.

De regeling zoals die heden ten dage in de wet is opgenomen, wordt beschouwd als een wettelijke uitwerking van het ongeschreven leerstuk van de rechtsverwerking.⁹ Deze regeling is gebaseerd op de regeling zoals die onder het oude recht voor soortzaken is ontwikkeld.¹⁰ Kort gezegd komt dat

⁴ A. Büchenbacher, *Rechtsverwerking of het tenietgaan van rechten door eigen toedoen van den gerechtigde*, Amsterdam: Scheltema & Holkema’s Boekhandel 1928, p. 72.

⁵ Art. 1547 OBW, afkomstig uit het Romeinse recht, zie uitgebreid H. 6 par. 6.2.

⁶ Zie H. 6 par. 6.4. Zie ook P. Scholten in: *Handelingen der Nederlandsche Juristen-Vereeniging*, ’s Gravenhage: F.J. Belinfante 1926 p. 107. Dat is overigens niet vreemd wanneer men bedenkt dat onder het oude recht aan het begin van de vorige eeuw de genuskoop de betekenis had van onbepaalde zaken, dus van niet-geïdentificeerde zaken. Deze soortzaken zijn typisch voor de handelskoop. De voorraadkoop (waarbij niet altijd aan een handelskoop hoeft te worden gedacht) waarbij een concrete hoeveelheid reeds was aangewezen, werd gezien als een *specieskoop*. Zie A.J. Verstegen, ‘Ondeugdelijke levering bij den soortkoop’, *Rechtsgeleerd Magazijn* (42) 1923, p. 125. Daarmee zou gesteld kunnen worden dat de genuskoop in de zin van het oud BW tot en met de eerste helft van de 20ste eeuw, toen het verlies van het klachtrecht aan de zijde van de soortkoper in de jurisprudentie werd ontwikkeld, vrijwel geheel gelijk kon worden gesteld met de handelskoop.

⁷ In die zin dat de ontwikkeling in de jurisprudentie van het verlies van het klachtrecht bij soortkoop in handelszaken is ontwikkeld. Zie H.6, par. 6.4.

⁸ Tot aan de eerste helft van de 20ste eeuw werd, bij gebrek aan een dergelijke (wettelijke) regeling voor genuszaken, de verborgen gebreken regeling analoog toegepast op genuszaken. Zie H.6, par. 6.4. In 1952 heeft de HR hier uitdrukkelijk afstand van genomen. Zie HR 16 mei 1952, ECLI:NL:HR:1952:300, *NJ* 1953/459, m.nt. Prof. Mr. Ph.A.N. Houwing (Sigarettenautomaten).

⁹ *MvA II, Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 152; *MvA I, Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 157. Zie ook *Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-I* 2020/408; *Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-III* 2018/430; HR 12 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3593, *NJ* 2017/163 (Far Trading B.V./Edco Eindhoven B.V.), r.o. 5.6.3.

¹⁰ Onder het oude recht is de onderzoeks- en klachtplicht aan de zijde van de koper in de rechtspraak ontwikkeld, een ontwikkeling die begon met constructies van afstand van recht, acceptatie van de goederen en reclamerechten en uiteindelijk resulteerde in de verwerking van de rechten van de koper. Zie A. Büchenbacher, *Rechtsverwerking of het*

leerstuk er op neer dat het in bepaalde omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar kan zijn dat een schuldeiser (hier: de koper die zich beroept op enige non-conformiteit van het afgeleverde) nog aanspraak maakt op zijn rechten.¹¹ Het rechtsverwerkingsleerstuk vormt derhalve een toepassing van de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid en dient vanwege de strenge maatstaf van de ‘onaanvaardbaarheid’ met terughoudendheid te worden toegepast.¹² In de bepaling van art. 7:23 lid 1 BW ontbreekt echter elke verwijzing naar deze oorsprong. De toepassing van het klachtplichtartikel lijkt niet te zijn onderworpen aan enige terughoudendheid; evenmin lijkt toepassing van het artikel beperkt te zijn tot bijzondere omstandigheden.¹³ Daardoor lijkt het bij de toepassing van de klachtplicht overbodig een onderzoek in te stellen naar omstandigheden die bij het oordeel omtrent rechtsverwerking wel een rol kunnen spelen, zoals de verwijtbaarheid van de non-conformiteit aan de verkoper, het door de schuldenaar als gevolg van de late klacht geleden nadeel, de vraag hoe de koper met de zaak heeft gehandeld en het door de koper gewekte vertrouwen dat de zaak deugdelijk is of dat hij zich niet op zijn recht zou beroepen.¹⁴ Van Schilfgaarde merkte reeds op dat bij de overgang van het OBW naar het NBW een aantal specifieke situaties die uit de eisen van de goede trouw kunnen voortvloeien werden vastgelegd in een algemene regel. Hij wees daarbij op het gevaar dat men de oorsprong van de regel vergeet, hetgeen kan meebrengen dat men in bepaalde gevallen gaat beslissen naar de regel zoals men deze leest, met veronachtzaming van de oorsprong, en zo tot een met de

tenietgaan van rechten door eigen toedoen van den gerechtigde, Amsterdam: Scheltema & Holkema's Boekhandel 1928, p. 77-90; Ph.A.N. Houwing, *Rechtsverwerking. Preadvies uitgebracht ter behandeling in de Algemene Vergadering van de Broederschap van Candidaat-Notarissen*, 's-Gravenhage: Broederschap der Candidaat-Notarissen 1968, p. 1.

¹¹ Zie bijvoorbeeld HR 7 juni 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0271, *NJ* 1991/708 (Bankmanager).

¹² MvA II, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 68 en EV I, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 75. MvA, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 69; R.P.J.L. Tjittes & H. Boom, *Rechtsverwerking en klachtplichten (Mon. BW nr. A6b)*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 1, 12; HR 9 januari 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2540, *NJ* 1998/363 (Apeldoorn/Duisterhof (Kinderdagverblijf Snoopy)); HR 8 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD7381, *NJ* 2002/284 (Poelstra/Bettman Transport & Expeditie B.V.); HR 17 december 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR4151, *NJ* 2005/271 (Amptil BV/ Weggelaar).

¹³ R.P.J.L. Tjittes & H. Boom, *Rechtsverwerking en klachtplichten (Mon. BW nr. A6b)*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 2.

¹⁴ *Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-III* 2018/430.

goede trouw strijdige beslissing komt.¹⁵ Bovendien maakt de hoedanigheid van partijen of het soort zaken dat verkocht wordt geen verschil voor de toepasselijkheid van de huidige klachtplicht van de koper: alle verkopers, ongeacht of zij bijvoorbeeld ten opzichte van een consument handelen, of roerende dan wel onroerende zaken verkopen, genieten de mogelijkheid gebruik te maken van de bescherming van art. 7:23 lid 1 BW, in tegenstelling tot het oude recht, waar deze regeling immers was ontwikkeld bij de koop van genuszaken, die in verreweg de meeste gevallen te kwalificeren viel als een handelskoop.

De gevolgen van het niet voldoen aan de klachtverplichting zijn bijzonder ernstig.¹⁶ Aangezien de termijn genoemd in art. 7:23 lid 1 BW een vervaltermijn is¹⁷, brengt het verzaken van die verplichting een verlies van rechten aan de zijde van de koper mee, en wel een *algeheel* verlies van rechten. Volgens zowel de wetgever als de Hoge Raad betekent dit dat de koper in ieder geval geen beroep meer mag doen op nakoming, schadevergoeding of ontbinding.¹⁸ Bovendien verliest de koper het recht zich te beroepen op dwaling, bedrog of onrechtmatige daad in geval de claim feitelijk gegrond kan worden op het niet beantwoorden van de afgeleverde zaak aan de overeenkomst.¹⁹

De klachtplicht is sinds haar introductie in het nieuwe Burgerlijk Wetboek van 1992 bepaald geen rustig bezit gebleken. Vele facetten van de klachtplicht zijn uitgebreid in de literatuur bediscussieerd en door de Hoge

¹⁵ P. van Schilfgaarde, 'Over de verhouding tussen de goede trouw van het handelen en de goede trouw van het niet weten', in: *Goed & Trouw (Van der Grintenbundel)*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1984, p. 65.

¹⁶ Zie bijvoorbeeld C. Bollen en T. Hartlief, 'De klachtplicht van de teleurgestelde contractant. Een laatste alles of niets-bolwerk ontmanteld', *NJB* 2009/43. Zie verder H. 7 par. 7.4.

¹⁷ MvT, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 148-149; *Asser/Hijma 7-I* 2019/799.

¹⁸ TM, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 146-147; TC, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 148; MvA II, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 152; HR 21 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AW2582, *NJ* 2006/272 (Inno/Sluis), r.o. 4.3; HR 29 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ7617, *NJ* 2008/606 (Pouw/Visser), r.o. 3.8; HR 23 november 2007, ECLI:NL:HR:2007:BB3733, *NJ* 2008/552 (Ploum/Smeets en Geelen Tankstations I), r.o. 4.8.2.

¹⁹ HR 21 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AW25, *NJ* 2006/272 (Inno/Sluis), r.o. 4.3; HR 29 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ7617, *NJ* 2008/606 (Pouw/Visser), r.o. 3.8; HR 23 november 2007, ECLI:NL:HR:2007:BB3733, *NJ* 2008/552 (Ploum/Smeets en Geelen Tankstations I), r.o. 4.8.2; HR 17 november 2017, ECLI:NL:HR:2017:2902, *NJ* 2017/438 (MBS Raad B.V./verweerders), r.o. 3.3.3.

Raad beoordeeld en vormgegeven. In de eerste uitspraken van de Hoge Raad voerde de bijna mechanische toepassing van het klachtplichtartikel de boventoon: in het kader van de door de wetgever genoemde ratio – bescherming van de verkoper tegen late en daardoor moeilijk betwistbare klachten – werd een beroep van een verkoper op een late klacht van zijn koper zonder veel omwegen gehonoreerd: vaak was het enkele tijdsverloop tussen de ontdekking en de melding van de klacht voldoende.²⁰ Zelfs het feit dat de verkoper geen aantoonbaar nadeel had ondervonden door de late klacht van zijn koper, weerhield de Hoge Raad er niet van het beroep op het verzaken van de klachtplicht onverkort gegrond te verklaren.²¹

Vanaf 2007 is er echter een tendens zichtbaar waarbij de Hoge Raad zich steeds vaker genuanceerder uitdrukt: de ratio zoals verwoord door de wetgever wordt nog steeds herhaald in zijn uitspraken, maar de uitleg daarvan staat meer in het licht van de bescherming van de belangen van de koper.²² Een aanzet hiertoe is al te vinden in het arrest van 29 juni 2007 inzake een geschil met betrekking tot de verkoop van een woning aan een particuliere koper.²³ Ook het gedrag van de verkoper kan volgens de Hoge Raad van invloed zijn op de vraag of de koper aan zijn klachtverplichting heeft voldaan, alsmede het al dan niet geleden nadeel aan de zijde van de verkoper.²⁴ Deze tendens naar een meer kopervriendelijke benadering van de klachtplicht neemt echter niet weg dat de rechter in een voorkomend geschil gehouden is aan het toepassingsbereik van de klachtplicht bij koop zoals dat is opgenomen in art. 7:23 lid 1 BW.

²⁰ HR 23 maart 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ3531, *NJ* 2007/176 (Brocef/FGC); HR 13 juli 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA3520, *NJ* 2007/408, (WRA/Oldenhoeck); HR 11 juni 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL8297, *NJ* 2010/331 (Kortenhorst/Van Lanschot); HR 29 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ4850, *NJ* 2008/605 (Amsing/Dijkstra-Post); HR 23 november 2007, ECLI:NL:HR:2007:BB3733, *NJ* 2008/552 (Ploum/Smeets en Geelen Tankstations I). Zie hieromtrent H. 6 par. 6.6.2.1.

²¹ HR 29 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ4850, *NJ* 2008/605 mt. nt. Jac. Hijma (Amsing/Dijkstra-Post).

²² Zie hieromtrent H. 6 par. 6.6.2.2. Volgens Hijma kan deze ontwikkeling zonder twijfel in de sleutel van het verlangen om het guillotineregime binnen aanvaardbare perken te houden, worden geplaatst: J. Hijma, 'De klachtplicht beteugeld', in: Van Boom e.a. (red.), *Een kwart eeuw. Privaatrechtelijke opstellen*, Deventer: Wolters Kluwer 2016, p. 169.

²³ HR 29 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ7617, *NJ* 2008/606 (Pouw/Visser).

²⁴ Zie resp. HR 25 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP8991, *NJ* 2013/5 (Ploum/Smeets II) en HR 8 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY4600, *NJ* 2014/497 (Van der Steeg/Rabobank).

1.2 Oorsprong klachtplicht van de koper

De ontwikkeling van de verplichting van de koper om te klagen over een eventuele non-conformiteit is gelegen in het handelskooprecht.²⁵ Uit de totstandkomingsgeschiedenis van art. 7:23 lid 1 BW blijkt bijvoorbeeld dat het typische geval dat de wetgever voor ogen had de handelskoop betrof, waarbij inspectie bij aflevering plaatsvindt en eventuele klachten worden opgetekend om latere moeilijk te betwisten klachten te voorkomen.²⁶ De rechtspraak die zag op het ongeschreven leerstuk van de rechtsverwerking die er uiteindelijk toe heeft geleid dat de specifieke wettelijke rechtsverwerkingsvormen in het BW zijn opgenomen, zag eveneens voor het grootste deel op handelssituaties.²⁷

De in het BW opgenomen regeling van de klachtplicht voor de koper is gebaseerd op (de voorgangers van²⁸) art. 38 en 39 van de *United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods* (hierna: CISG of Weens Koopverdrag²⁹).³⁰ De bepalingen in het Weens Koopverdrag zijn

²⁵ Zie bijvoorbeeld J.J. Verhoeven, 'De koper bedrogen. Over oude rechtsvragen en wijsheden die voorbijgaan', *NTBR* 2010/5, nr. 21; A.J. Verstegen, 'Ondeugdelijke levering bij den soortkoop', *Rechtsgeleerd Magazijn* (42) 1923. Zie verder H. 6 par. 6.4.2 en 6.6.1.

²⁶ W.H. van Boom, 'Zorgplicht vs. Klachtplicht', *AA* 2013/10, p. 758. Zie de verwijzingen naar het LUVI genoemd in TM, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 146 en de stelling dat de regel overeenstemt met het huidige recht, onder verwijzing naar het preadvies van Houwing, waarin de argumenten die Houwing naar voren brengt bijkans alle gelegen zijn in het handelsrecht: MvA II, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 152. Zie ook P. Klik, *Koop en Consumentenkoop*, Deventer: Wolters Kluwer 2017, p. 191; Jac. Hijma, 'Koop en ruil', *WPNR* 1990/5982, p. 734. Dit blijkt mijns inziens ook uit het feit dat MvA II, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 316- 317 op de koper een *onderzoeksplicht* legt, aangezien deze plicht typerend voor een handelskoop is.

²⁷ Zie bijvoorbeeld de uitgebreide weergave hiervan in A.J. Verstegen, 'Ondeugdelijke levering bij den soortkoop', *Rechtsgeleerd Magazijn* (42) 1923. Zie ook J.J. Verhoeven, 'De koper bedrogen. Over oude rechtsvragen en wijsheden die voorbijgaan', *NTBR* 2010/5, nr. 21, p. 7/17.

²⁸ Voorgangers van het Weens Koopverdrag waren de LUVI- en LUF-verdragen, deze zijn in Nederland van kracht geweest van 18 resp. 23 augustus 1972 tot 1 januari 1992. Zie *Asser/Hijma 7-I* 2019/59.

²⁹ Weens Koopverdrag: Verdrag der Verenigde Naties inzake internationale koopovereenkomsten betreffende roerende zaken, gesloten te Wenen op 11 april 1980, Trb. 1981, 184 (Nederlandse vertaling: Trb. 1986, 61).

³⁰ Zie E.M. Meijers, *Ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek. Toelichting vierde gedeelte (Boek 7)*, 's-Gravenhage: Staatsdrukkerij- en uitgeverijbedrijf 1972, p. 850; TM, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 146 onder noot 2 en p. 157; S.A. Kruisinga, 'The Impact of Uniform Law on National Law: Limits and Possibilities – CISG and Its

op hun beurt gebaseerd op het Duitse handelskooprecht, waar de klachtplicht van de koper te vinden is onder § 377 *Handelsgesetzbuch* (hierna: HGB).³¹ Zowel het Duitse recht als het Weens Koopverdrag plaatsen de klachtverplichting van de koper in een louter handelsrechtelijke verhouding.

De regeling in het huidige Nederlandse kooprecht echter – die haar oorsprong dus vindt in het *handelskooprecht* – kent een veel ruimer toepassingsgebied dan de rechtssystemen waarop de Nederlandse regeling is gebaseerd: art. 7:23 lid 1 BW ziet op *alle* soorten koop, ongeacht de hoedanigheid van partijen of wat er verkocht wordt. Zo is de klachtplicht van toepassing op de handelskoop, de consumentenkoop, de koop tussen twee particulieren en tussen een professionele koper en een particuliere verkoper. Het maakt voor de toepassing van art. 7:23 BW evenmin uit, wat er verkocht wordt: zo ziet het artikel bijvoorbeeld op zowel de verkoop van roerende zaken als onroerende zaken alsook op de verkoop van genus- en specieszaken en de koop van rechten.³²

Incidence in Dutch Law’, *Electronic Journal of Comparative Law*, vol 13.2 (May 2009); C. Jeloschek, *Examination and Notification Duties in Consumer Sales Law. How far should we go in protecting the consumer?*, München: Sellier 2006, p. 21, 23; R.I.V.F. Bertrams, *Enige aspecten van het Weens Koopverdrag. Preadvies voor de Vereniging voor Burgerlijk Recht*, Lelystad: Koninklijke Vermande 1995, p. 2; A.C. Steenbeek, ‘Enige opmerkingen over art. 7.1.3.5 Nieuw BW: de klachtplicht van de koper ter zake van het niet-beantwoorden van de zaak aan de overeenkomst’, *Kwartaalbericht Nieuw BW* 1988/4, p. 122; W.L. Valk, ‘Hoe nu verder met de klachtplicht?’, *NTBR* 2014/2, p. 3/6. Zie ook de verwijzingen in de Parlementaire Geschiedenis van art. 7:23 lid 1 BW, bijvoorbeeld onder TC, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 148.

³¹ E. Rabel, ‘Der Entwurf eines einheitlichen Kaufgesetzes’, *Rabels Zeitschrift für Ausländisches und Internationales Privatrecht* 1935/9, p. 341-343; S. Kiene, ‘German Country Analysis: Part II’, in: L.A. DiMatteo (ed.), *International Sales Law. A Global Challenge*, Cambridge: Cambridge University Press 2014, p. 377; U. Magnus, ‘The Vienna Sales Convention (CISG) between Civil and Common law – Best of all Worlds?’, *3 J. Civ. L. Stud.* (2010), vol. 3/1; A. Janssen, *Untersuchungs- und Rügepflichten im deutschen, niederländischen und internationalen Kaufrecht*, Baden-Baden: Nomos Verlag 2001, p. 37, 44-45; U. Magnus, ‘Die Rügeobliegenheit des Käufers im UN-Kaufrecht’, *Transp-IHR* 1999/3, p. 29: “Das UN-Kaufrecht hat bekanntlich das Institut der Rügeobliegenheit des Käufers aus dem deutschen Recht übernommen.”

³² Denk bij dit laatste bijvoorbeeld aan de bij overnames belangrijke aandelenverkoop (Share Purchase Agreement).

1.3 Pacta sunt servanda; ja toch?³³

In beginsel rust op ieder der partijen bij een (koop)overeenkomst de verplichting om zijn afspraken correct na te komen: *pacta sunt servanda*.³⁴ Dit grondbeginsel van het overeenkomstenrecht behelst de gedachte dat men moet doen wat beloofd is, en dat de wederpartij erop kan vertrouwen te krijgen wat is afgesproken. Op de vraag *waarom* men moet doen wat men beloofd heeft, antwoordt Mok treffend:

*“Het antwoord dat ik hierop voorshands zou willen geven, komt overeen met het militaire antwoord op wat discipline is: dat is wat er moet zijn, want anders wordt het een rotzooi.”*³⁵

Afspraak is dus afspraak. Het Nederlandse privaatrecht biedt echter in een aantal gevallen uitwegen voor degene die zich onder omstandigheden niet aan de overeenkomst wensen te houden. Ik noem slechts ter illustratie (en zonder mij uit te laten over de eventuele rechtvaardiging van deze uitwegen) de regelingen omtrent de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 lid 2 BW), de dwaling of elk ander wilsgebrek (art. 6:228 en 3:44 BW), de bedenktijd bij koop van onroerende zaken (art. 7:2 lid 2 BW) en het herroepingsrecht bij koop op afstand (art. 6:230o BW). Een andere uitzondering op het beginsel van de verbindende kracht van de overeenkomst is de klachtplicht van de koper: immers, verzaking van de klachtplicht ontslaat de verkoper van zijn verplichting de overeenkomst uit te voeren zoals was afgesproken. Dit raakt het hart van het contractenrecht, immers: *pacta sunt servanda*.

1.4 De uitzondering van de klachtplicht

Als reden vóór de opname van het klachtplichtartikel bij koop noemt de wetgever de bescherming van de verkoper tegen late en daardoor moeilijk te

³³ Titel ontleend aan: M.R. Mok, *Pacta sunt servanda; ja toch?* Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1997.

³⁴ M.R. Mok, *Pacta sunt servanda; ja toch?* Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1997, p. 4.

³⁵ M.R. Mok, *Pacta sunt servanda; ja toch?* Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1997, p. 5.

betwisten klachten.³⁶ Maar waarom moet de verkoper daar zo vergaand tegen beschermd worden, wanneer het in eerste instantie de niet-nakoming van de verkoper is, die maakt dat de koper klagen moet? En dient de verkoper in alle gevallen deze bescherming te genieten? Hoezo dient er naast de reeds in de wet opgenomen ontsnappingsmogelijkheden – men denke hier bijvoorbeeld aan de leerstukken van de eerdergenoemde rechtsverwerking en aan de bevrijdende verjaring – aan een verkoper nog een extra uitzondering op het *pacta sunt servanda*-beginsel te worden gegund? Heeft de verkoper op grond van het recht niet reeds voldoende middelen zich te wapenen tegen een inbreuk op zijn bewijspositie of anderszins zwaarwegende belangen?

In de parlementaire stukken inzake de klachtplicht van de koper is niet te lezen *waarom* deze inbreuk op de verbindende kracht van de overeenkomst gerechtvaardigd is.³⁷ Er wordt slechts gesproken over de bescherming van de belangen van de verkoper, als ware deze een schone lei die door de koper wordt bekrast. Echter, is het niet zo dat men hier uit het oog heeft verloren dat het nu juist de koper is die zijn verplichtingen wèl is nagekomen en dat het de *verkoper* is die tekort is geschoten in de nakoming van zijn verplichtingen? De nadruk die het klachtplichtartikel legt op de verplichting van de koper om zijn verkoper tijdig in te lichten en de daarbij behorende sanctie bij verzaking van die verplichting, lijkt dit wel te suggereren. De koper die de verkoper niet op tijd vertelt dat de verkoper zijn prestatie niet naar behoren heeft uitgevoerd, verzaakt klaarblijkelijk zijn verplichting rekening te houden met de gerechtvaardigde belangen van zijn wederpartij. Mijns inziens houdt deze verplichting rekening te moeten houden met de gerechtvaardigde belangen van de wederpartij echter ook en zelfs voornamelijk in dat partijen doen wat zij hebben afgesproken. Keirse drukt het als volgt uit:

³⁶ TM, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 146; MvA II, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 152.

³⁷ Of, meer genuanceerd gesteld: waarom de belangen van de verkoper de vergaande inbreuk op het *pacta sunt servanda*-beginsel rechtvaardigen, hoezo zijn deze zó beschermingswaardig in alle gevallen? Zie tevens Valk, die stelt: “*Van een fundamentele verantwoording van de klachtplicht kan men echter bezwaarlijk spreken.*”, W.L. Valk, ‘Hoe nu verder met de klachtplicht?’, *NTBR* 2014/2, p. 3/6.

‘De verplichting zich mede te laten leiden door de gerechtvaardigde belangen van de ander betekent primair dat het gegeven woord gestand moet worden gedaan.’³⁸

Ondanks het feit dat de verkoper niet aan zijn verplichtingen voldoet, verliest de koper dus het recht om zich op enige non-conformiteit te beroepen. Het tekortschieten van de verkoper wordt niet gesanctioneerd, zelfs niet in een geval waarin de verkoper *wist* dat hij tekortschoot, en zelfs niet indien hij dat opzettelijk deed, zoals in het geval van bedrog. Het enkele feit dat de verkoper in zijn belangen kan worden geschaad door het gedrag van de koper in een situatie die *door verkopers eigen niet-nakoming* is ontstaan, kan deze inbreuk op het *pacta sunt servanda*-beginsel niet rechtvaardigen.

1.5 Opzet en onderzoeksvragen

Dit boek heeft betrekking op het huidige toepassingsgebied van de klachtplicht van de koper in het Nederlandse recht. Art. 7:23 lid 1 BW is gebaseerd op de artikelen 38 en 39 van het Weens Koopverdrag. Deze regelingen zijn, zoals gezegd, op hun beurt geïnspireerd door het Duitse handelskooprecht. In historisch-schematisch opzicht ziet de ontstaansgeschiedenis van de klachtplicht van de koper in het Nederlandse recht er aldus uit:

Duits recht → Weens Koopverdrag → Nederlands recht

Het Weens Koopverdrag zou gezien kunnen worden als de ‘moeder’ van het Nederlandse klachtplichtartikel, waarmee de Duitse regeling de status van ‘grootmoeder’ krijgt toebedeeld. Zowel het Weens Koopverdrag als het Duitse recht kennen dus een klachtverplichting voor de koper, zij het slechts in een handelsrechtelijke verhouding. Ook de oorsprong van de regeling in het Nederlandse recht wordt gevonden in het handelsrecht.

Hierboven is uiteengezet dat de klachtplichtbepaling zoals die is opgenomen in art. 7:23 lid 1 BW een – gezien haar

³⁸ A.L.M. Keirse, ‘Fraternalisme en trouw aan het gegeven woord’, *Contracteren* 2009/4, p. 108.

totstandkomingsgeschiedenis – (zeer) breed toepassingsgebied heeft én een inbreuk behelst op het beginsel van de verbindende kracht van de overeenkomst. Zoals bij elke inbreuk op een beginsel, dient de vraag zich aan wat de ratio van de inbreuk is en welke argumenten zijn gebruikt om die inbreuk te rechtvaardigen. Gezien de ruime toepassingsmogelijkheden van art. 7:23 lid 1 BW komt tevens de vraag op of de ratio van de regeling en de argumenten vóór invoering daarvan in de Nederlandse wet het *gehele* toepassingsgebied van de klachtplicht rechtvaardigen, dus tevens die gevallen waarin geen sprake is van een handelsrechtelijke verhouding én tevens die gevallen waarin – al dan niet in een handelsrechtelijke verhouding – de door art. 7:23 BW geboden mate van bescherming van de verkoper twijfelachtig is.³⁹

De hoofdvraag die ik in dit onderzoek beantwoord, is dan ook de volgende:

“Rechtvaardigt de door de wetgever gewenste bescherming van de verkoper tegen (te) late klachten over de non-conformiteit van de door hem geleverde zaken, het huidige toepassingsbereik van de klachtplicht in het Nederlandse kooprecht?”

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, worden de volgende deelvragen beantwoord:

1. Wat zijn de ratio en de argumenten die in het Duitse recht, het Weens Koopverdrag en het Nederlandse recht ten grondslag zijn gelegd aan de klachtplicht van de koper?
2. Hoe wordt de klachtplicht toegepast in het Duitse recht, het Weens Koopverdrag en het Nederlandse recht?
3. In hoeverre kan, gelet op de doelstelling(en) en argumenten die tot de invoering van de regel hebben geleid, de toepasselijkheid van de klachtplicht voor de koper *buiten* het handelskooprecht worden gerechtvaardigd?

³⁹ Men denke hier bijvoorbeeld aan die situaties waarin er sprake is van bedrog aan de zijde van de verkoper, of waarin de verkoper geen nadeel lijdt door de (te) late klacht van de koper.

Om bovenstaande vragen te beantwoorden, worden zowel de rechtssystemen waar de klachtplicht van de Nederlandse koper haar oorsprong vindt – te weten het Duitse handelskooprecht en het Weens Koopverdrag – als het Nederlandse recht op het gebied van de klachtplicht onderzocht.

Het boek vangt in deel I aan met een bespreking van het grootmoederlijk systeem: het Duitse recht. In hoofdstuk 2 komt de vraag aan de orde wat de ontstaansgeschiedenis is van de klachtverplichting van de koper in het Duitse recht, wat de ratio van de regeling is en welke argumenten er uit de parlementaire geschiedenis, de literatuur en de jurisprudentie te destilleren vallen met betrekking tot de argumenten voor invoering van deze bepaling. Tevens wordt onderzocht welke argumenten er gegeven zijn om de klachtplicht te beperken tot de handelskoop. In hoofdstuk 3 komt de toepassing van de huidige Duitse klachtplichtregeling alsmede haar uitwerking aan de orde.

In het tweede deel verleg ik de aandacht naar het moedersysteem: het Weens Koopverdrag. Hoofdstuk 4 behandelt ook hier de ontstaansgeschiedenis, de ratio en de argumenten genoemd ter rechtvaardiging van de invoering van deze bepaling in het Verdrag. Het aansluitende hoofdstuk 5 beschrijft de toepassing van de klachtplicht binnen het regime van het Weens Koopverdrag.

In deel III komt de Nederlandse klachtplicht aan de orde. Hoofdstuk 6 heeft als onderwerp de totstandkomingsgeschiedenis van zowel de ongeschreven regel met betrekking tot de klachtplicht aan de zijde van de koper als van het huidige art. 7:23 lid 1 BW, de ratio van het artikel alsmede de argumenten gegeven door wetgever, rechtspraak en literatuur ten voordele van opname van de klachtplicht in het Burgerlijk Wetboek van 1992. Hoofdstuk 7 beschrijft de toepassing van de klachtplicht in het huidige Nederlandse recht.

Het evaluerende deel IV van dit boek is te vinden in hoofdstuk 8, waar de argumenten voor invoering van een klachtplichtbepaling zoals die zijn gevonden in de verschillende rechtssystemen, worden toegepast op het huidige toepassingsgebied van de klachtplicht in het Nederlandse recht. Gaan de argumenten, geschreven in het kader van een handelsrechtelijk verhouding tussen partijen, ook op in het geval van andere koopovereenkomsten, waarbij

het handelsrechtelijk aspect ontbreekt? Het is in dit gedeelte van het boek waar het antwoord op de laatste deelvraag almede op de hoofdvraag van dit onderzoek geformuleerd worden.

Hoofdstuk 8 bevat ten slotte de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek.

1.6 Methode van onderzoek en keuze van de rechtssystemen

De gehanteerde onderzoeksmethode is rechtsvergelijkend. De rechtsvergelijking is zowel extern – het Duitse recht, het Weens Koopverdrag en het Nederlandse recht worden met elkaar vergeleken ten aanzien van de regeling van de klachtplicht van de koper –, als intern – de Nederlandse klachtplichtregeling zoals die nu geldt wordt vergeleken met haar oorsprong: de rechtsverwerking en is daarmee dus een interne (historische) vergelijking.⁴⁰

Aangezien in dit onderzoek de vergelijking tussen specifieke rechtsregels centraal staat – te weten de klachtplicht van de koper zoals die te vinden is in § 377 HGB (Duits recht), de art. 38 en 39 Weens Koopverdrag en art. 7:23 lid 1 BW – is hier sprake van microvergelijking, in tegenstelling tot de zogenaamde macrovergelijking waarbij het onderzoek zich richt op de vergelijking tussen rechtsstelsels in hun geheel.⁴¹ De scheidslijn tussen micro- en macrovergelijking is echter niet scherp te trekken, waardoor beide vormen van vergelijking vaak tegelijkertijd worden toegepast.⁴² Zo is een juist begrip van de regels omtrent de klachtplicht van de koper niet goed mogelijk zonder onderzoek te doen naar de wijze waarop de klachtplicht in

⁴⁰ Zie voor de verschillen en overeenkomsten tussen rechtsvergelijkend onderzoek en rechtshistorisch onderzoek K. Zweigert & H. Kötz, *An introduction to comparative law*, Oxford: Clarendon Press 1998, p. 8.

⁴¹ Zie A.E. Oderkerk, *De preliminaire fase van het rechtsvergelijkend onderzoek* (diss.), Nijmegen: Ars Aequi 1999, p. 34; K. Zweigert & H. Kötz, *An introduction to comparative law*, Oxford: Clarendon Press 1998, p. 4 en 5.

⁴² K. Zweigert & H. Kötz, *An introduction to comparative law*, Oxford: Clarendon Press 1998, p. 5. Zie uitgebreid over dit onderscheid en de verschillende opvattingen daarover A.E. Oderkerk, *De preliminaire fase van het rechtsvergelijkend onderzoek* (diss.), Nijmegen: Ars Aequi 1999, p. 33-39.

een procedure wordt toegepast – men denke hier bijvoorbeeld aan de regels omtrent de stelplicht en bewijslast in een bepaald rechtssysteem.⁴³

Doordat bij de bespreking van de verschillende rechtssystemen telkens wordt gekeken naar de regels die voorzien in een regeling van de klachtplicht van de koper en het eventueel daaropvolgende rechtsverlies aan de zijde van de koper, alsmede naar de ontstaansgeschiedenis van deze rechtsregels en het doel dat zij beogen te dienen, is hier sprake van een dogmatische methode van rechtsvergelijking. De dogmatische methode gaat uit van equivalente rechtsregels in de te vergelijken rechtssystemen en vergelijkt deze. Hierbij staat voorop dat de rechtsregels in de verschillende systemen een soortgelijke structuur hebben.⁴⁴

Het onderzoek is sterk historisch van aard: onderzocht wordt waar de regeling met betrekking tot de klachtplicht van de koper vandaan komt, waarbij gekeken wordt naar de nationale oorsprong van de regeling in het Nederlandse recht alsmede naar de invloed die het Duitse recht en het Weens Koopverdrag op de Nederlandse regeling hebben gehad en de historische ontwikkeling van het leerstuk in deze laatstgenoemde rechtssystemen. Het historisch perspectief verklaart de keuze van de onderzochte rechtssystemen: het grootmoederlijke Duitse recht en het moederlijke Weens Koopverdrag.⁴⁵

Het doel van de bestudering van het Duitse recht en het Weens Koopverdrag op het gebied van de klachtplicht van de koper is ten eerste om argumenten te vinden die geleid hebben tot de invoering van een klachtplicht aan de zijde van de koper. Onderzocht wordt tevens of er argumenten gegeven zijn tegen uitbreiding van de klachtplichtbepaling naar niet-handelsrechtelijke relaties. Deze argumenten (zowel die voor de invoering van de klachtplicht als die tegen de uitbreiding daarvan naar niet-handelsrechtelijke relaties) dienen

⁴³ Een ander voorbeeld kan gevonden worden in het feit dat de Duitse wetgever met de invoering van de klachtplicht ook de rechter wilde ontzien. Zie H. 2 par. 2.6.2.

⁴⁴ Deze methode verschilt in die zin van de zogenaamde *functionele* methode van rechtsvergelijking dat bij de functionele aanpak uitgegaan wordt van een bepaald probleem, en daarbij op zoek gaat naar de oplossingen voor dat probleem in de onderzochte systemen, zie A.E. Oderkerk, *De preliminaire fase van het rechtsvergelijkend onderzoek* (diss.), Nijmegen: Ars Aequi 1999, p. 67 e.v.

⁴⁵ Zie voor het belang van historisch (rechtswetenschappelijk) onderzoek J.C. Reitz, 'A History of Cutoff Rules as a Form of *Caveat Emptor*: Part II – From Roman Law to the Modern Civil and Common Law', *The American Journal of Comparative Law* 1989, Vol. 37/2 en dan met name p. 299.

vervolgens in het evaluerende deel als de criteria waaraan getoetst wordt of het huidige toepassingsbereik van de klachtplicht bij koop in het Nederlandse recht gerechtvaardigd is. Ten tweede heeft het rechtsvergelijkende onderzoek tot doel om kennis en inzicht te verschaffen in de toepassing en de werking van de klachtplichtbepalingen in het Duitse recht en het Weens Koopverdrag in vergelijking met het Nederlandse recht.⁴⁶

De precieze bepaling van de evaluatiecriteria vindt derhalve in een later stadium plaats, namelijk na afronding van het onderzoek in het Duitse rechtssysteem en het Weens Koopverdrag.⁴⁷ Aan de hand van de hier gevonden argumenten voor invoering van een klachtplichtbepaling aan de zijde van de koper wordt het toepassingsbereik van de regeling van de klachtplicht in het Nederlandse recht geëvalueerd.

1.7 Afbakening onderzoek

In dit onderzoek staat de vraag naar de toepassing van de onderzoeks- en klachtplicht aan de zijde van de koper centraal. Het onderzoek is daarmee afgebakend tot de bepaling in art. 7:23 lid 1 BW en richt zich niet specifiek op de meer algemene bepaling van art. 6:89 BW. De reden daarvoor is de volgende.

Bij de codificatie van het ongeschreven leerstuk van de rechtsverwerking werd door de wetgever voornamelijk gedacht aan die situaties die zich afspelen in het (handels)kooprecht. Niet alleen blijkt dit uit het feit dat de wetsartikelen zijn gebaseerd op regelingen die slechts zien op het handelskooprecht (Duits recht en Weens Koopverdrag)⁴⁸, ook binnen het Nederlandse recht blijkt uit de bestudering van de

⁴⁶ “*The primary aim of comparative law, as of all sciences, is knowledge.*” K. Zweigert & H. Kötz, *An introduction to comparative law*, Oxford: Clarendon Press 1998, p. 15.

⁴⁷ Volgens Oderkerk behoort de bepaling van de evaluatiecriteria niet of niet exclusief tot de met de opzet van het onderzoek verbonden vragen. Dit kan volgens haar, wellicht zelfs beter, in een later stadium plaatsvinden. Zie A.E. Oderkerk, *De preliminaire fase van het rechtsvergelijkend onderzoek* (diss.), Nijmegen: Ars Aequi 1999, p. 11.

⁴⁸ Zie bijvoorbeeld de verwijzingen in de parlementaire geschiedenis van art. 7:23 lid 1 BW naar de voorlopers van het Weens Koopverdrag, de LUVI- en LUF-verdragen: Zie E.M. Meijers, *Ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek. Toelichting vierde gedeelte (Boek 7)*, ‘s-Gravenhage: Staatsdrukkerij- en uitgeverijbedrijf 1972, p. 850; TM, *Parl. Gesch. Boek 7 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 146 onder noot 2 en p. 157.

totstandkomingsgeschiedenis van het leerstuk van de klachtplicht dat de jurisprudentie die in het kader van de rechtsverwerking werd gewezen zich voornamelijk heeft ontwikkeld binnen het handelskooprecht.⁴⁹ In de rechtspraak van de Hoge Raad inzake de huidige klachtplichtbepalingen wordt artikel 7:23 BW weliswaar als een verbijzondering van artikel 6:89 BW gezien⁵⁰; in historische perspectief moet artikel 7:23 BW juist worden gezien als de oorspronkelijke norm, die vervolgens veralgemeniseerd is. De – overigens naar mijn mening onterechte, zie nader H. 6, par. 6.2 en 6.3 – verwijzingen in de parlementaire geschiedenis naar art. 1547 OBW (klachtplicht bij verborgen gebreken) tonen ook aan dat de wetgever de opname van de klachtplichtregeling heeft benaderd vanuit het kooprecht. Zie in dat kader het volgende citaat uit de Toelichting boek 6 bij het Ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek, waaruit blijkt dat bij de behandeling van het algemene art. 6:89 BW (ook) gedacht werd aan de koopovereenkomst, en er wordt aangegeven dat de regel in het kooprecht is ontwikkeld:

“Door het onderzoek, onderscheidenlijk de mededeling aan de schuldenaar, achterwege te laten, beneemt de schuldeiser zich het recht om over de gebreken van de prestatie te klagen. In het thans geldende wetboek is dit beginsel alleen voor de verborgen gebreken bij speciesoep uitgesproken (artikel 1547 B.W.). De rechtspraak past het ook toe op de levering van soortzaken, hetzij door aan te nemen dat de schuldeiser stilzwijgend zijn reclamerecht heeft prijsgegeven, hetzij door een beroep te doen op de regel dat overeenkomsten te goeder trouw moeten worden uitgevoerd.”⁵¹

⁴⁹ Zie uitgebreid H. 6 par. 6.4.2.

⁵⁰ Zie bijvoorbeeld HR 29 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ7617, NJ 2008/606 (Pouw/Visser); HR 23 november 2007, ECLI:NL:HR:2007:BB3733, NJ 2008/552 (Ploum/Smeets en Geelen Tankstations I). Thans zijn de artikelen 6:89 en 7:23 lid 1 BW volgens de Hoge Raad verwant aan elkaar: ze delen dezelfde ratio en de regels omtrent deze artikelen zijn zo veel als mogelijk van overeenkomstige toepassing, zie bijvoorbeeld HR 8 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY4600, NJ 2014/497 (Van der Steeg/Rabobank), r.o. 4.2.2.

⁵¹ E.M. Meijers, *Ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek. Toelichting derde gedeelte (boek 6)*, 's-Gravenhage: Staatsdrukkerij- en uitgeverijbedrijf 1961, p. 556. Er staat hier wel een foutieve verwijzing in naar art. 1547 Oud BW, aangezien dat niet ging over het feit dat de koper het recht verloor om te klagen, maar dat de koper zes weken had na aflevering om ook daadwerkelijk een rechtsvordering in te stellen, zie nader H. 6 par. 6.2 en 6.3.

Het onderzoek richt zich derhalve op de bron van de onderzoeks- en klachtplicht, en die ligt primair in het kooprecht, vandaar de focus op de lex specialis bij de koop.